

2006-06-12

PERSCOMMUNIQUÉ

Het herverdelende karakter van de belastingen en de sociale bijdragen

(Artikel gepubliceerd in het Economisch Tijdschrift van het 2de kwartaal 2006)

De inkomensverdeling die tot stand komt als het resultaat van de inzet van arbeid en kapitaal in het productieproces wordt beïnvloed door elementen waar het individu niet voor verantwoordelijk is, zoals talenten en sociaal milieu. Tevens zijn er een aantal sociale risico's, zoals ziekte, ouderdom of werkloosheid waardoor een omvangrijk deel van de bevolking wordt verhinderd om deel te nemen aan het arbeidsproces en op die manier een inkomen te verwerven. Er bestaat een maatschappelijke consensus om de invloed van deze factoren op de inkomensverdeling ten dele te compenseren en te streven naar een inkomensverdeling die als billijk kan worden beschouwd. De overheid kan de inkomensverdeling op verschillende manieren corrigeren, onder meer via belastingen en sociale bijdragen. Het opzet van dit artikel is om het herverdelende karakter van de belastingen en sociale bijdragen in België toe te lichten en te tonen welke mechanismen aan de basis liggen van deze herverdeling.

België kent, in vergelijking met de andere landen van de EU-15, een beperktere primaire inkomensongelijkheid. Bovendien is er in België een relatief sterke mate van herverdeling, zodat ook de ongelijkheid van het inkomen na belastingen, sociale uitkeringen en bijdragen tot de laagste in Europa behoort. Deze inkomensverdeling gebeurt, net zoals elders, voornamelijk via sociale uitkeringen. Toch is ook het belang van de herverdeling via inkomensbelastingen in België zeer groot.

De voornaamste herverdelende belasting in België is de personenbelasting, die een hoge mate van progressiviteit vertoont. Aan de basis hiervan liggen de tariefstructuur en de belastingvrije som, alsook de belastingvermindering voor vervangingsinkomens. De invloed van de sociale bijdragen op de inkomensverdeling is veeleer beperkt, maar toch belangrijker dan in de meeste landen van de EU-15.

De btw, die het grootste gedeelte van de indirecte belastingen uitmaakt, is licht progressief ten opzichte van de bestedingen omwille van de tariefstructuur waarbij het verlaagde tarief en het nultarief betrekking hebben op goederen en diensten die relatief meer door de gezinnen met lagere inkomens worden geconsumeerd. De btw is daarentegen regressief in verhouding tot de beschikbare inkomens van de gezinnen doordat de spaarquote toeneemt over de inkomensdecielen. De accijnzen zijn veeleer regressief, zowel ten opzichte van de gezinsbestedingen als -inkomens.

De gepresenteerde analyse illustreert dat fiscale maatregelen zelden neutraal zijn op het vlak van de inkomensverdeling. Het is evenwel duidelijk dat het effect afhankelijk is van de concrete modaliteiten van dergelijke maatregelen. De hervorming van de personenbelasting die in 2001 werd goedgekeurd en de invoering van de werkbonus hebben geleid tot een hogere progressiviteit van de verplichte heffingen op arbeidsinkomen en tot een verlaging van het gemiddelde heffingspercentage. Terwijl de accijnsverhogingen op motorbrandstoffen een veeleer gemengd beeld vertonen inzake herverdeling, hebben de recente accijnsverhogingen op tabak daarentegen het regressieve karakter van de accijnzen versterkt.